

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

„ Společně, ale každý podle svého III „

(*Metodika grafomotoriky pro práci s dětmi se SVP- č. 5*)

Mgr. Jindřiška Gad'ourková, Jana Nováková, Bc.

Střední škola a Základní škola Lipník nad Bečvou, Osecká 301

CZ.1.07/1.2.12/04.0019

**„ Zavádění a ověřování inovativních systémů práce s dětmi se
sociokulturním znevýhodněním v přípravné třídě „**

1.9. 2011- 31.12.2012

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Grafomotorické cvičení

Grafomotorické cvičení je řízené pohybové cvičení, při němž je prováděný pohyb zaznamenáván graficky. Cílem je rozvíjení koordinace zraku a ruky a zdokonalení napodobovacích schopností v grafickém záznamu tvarových prvků. Tato cvičení se uplatňují v mateřských školách a jako příprava pro psaní v prvních ročnících základních škol. Výhodou grafomotorického cvičení, oproti jiným pohybovým cvičením, je grafický záznam pohybu, který je jeho součástí. Podle záznamu je možno sledovat správnost a směr pohybu, jeho průběh a přesnost. Při grafomotorickém cvičení nejde o nácvik konkrétních znaků, které by pak děti přímo uplatňovaly při grafických činnostech, ale jde o takové rozvíjení schopností, dovedností a návyků dětí, které by vedly k vytvoření předpokladů k této činnosti. (Pipeková, Vítková 1994)

Při grafomotorických cvičeních respektujeme několik základních principů:

- individuální přístup
- vybudování pozitivního vztahu ke grafomotorickým činnostem
- podpora správných hygienických a pracovních návyků
- postupné zvyšování náročnosti:
 - přechod od snadnějších pohybů ke složitějším
 - přechod od větších formátů k menším
 - přechod od velkých tvarů k malým
- využití pestrých metodických materiálů, didaktických a kompenzačních pomůcek
- grafomotorický materiál pro domácí přípravu

Hrubá a jemná motorika

Pod pojmem **motorika** rozumíme souhrn všech pohybů lidského těla, celkovou pohybovou schopnost (hybnost) organismu. Základními složkami motoriky jsou podle Homburgera pohyby spontánní (prováděné z vlastního popudu), pohyby reflexní (vázané na určitý podnět), pohyby záměrné (volní, podle určitého plánu, k určitému účelu) a pohyby expresivní

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

(Edelsberger a kol. 2000). V rámci motoriky obvykle rozlišujeme hrubou a jemnou motoriku.

Hrubá motorika představuje pohyby celého těla včetně lokomce a pohyby velkých svalových skupin.

Jemnou motorikou rozumíme motoriku ruky a pohyby malých svalových skupin. Vývoj jemné motoriky vychází z motoriky hrubé. Do oblasti jemné motoriky můžeme zařadit také oční pohyby, grafomotoriku a motoriku artikulačních orgánů, které jsou velice důležité pro rozvoj dovednosti psaní a čtení.

V předškolním věku se rozvíjí pohybové schopnosti drobného svalstva ruky a prstů a zdokonaluje se pohybová koordinace, která je přesnější a diferencovanější. Většina předškolních dětí ráda pracuje se stavebnicemi, mozaikami, zapojuje se do rukodělných činností vyžadujících určitou dávku přesnosti a obratnosti. Pozvolna se vyhraňuje lateralita jedné ruky. Funkční preference jedné ruky závisí na vrozeném základu dominance hemisfér. Víme, že u praváků je dominantní levá hemisféra a opačně. Dominantní ruka se uplatňuje především ve složitějších úkonech, které jsou náročnější na koordinaci. Motoriku nelze oddělit od procesu zrání mozku, vývoje poznávacích funkcí, percepce atd. V období předškolního vývoje dítěte a formování jeho osobnosti jsou tyto složky velice důležité a vzájemně propojené.

Činnosti podporující rozvoj jemné motoriky:

- *vhazování drobných komponentů do hrdla láhve, perforovaných desek*
- *přesypávání sypkých materiálů a přelévání tekutin*
- *sběr přírodnin a tvoření jednoduchých kompozic*
- *navlékání korálků, provlékání tkaniček v předlohách*
- *šroubování a zátkování, zatloukání*
- *stavění s kostkami, patentovými stavebnicemi*
- *práce s papírem, alobalem - muchláže, vytrhávání tvarů, vystřihování*
- *modelování - z marcipánu, modelíny aj. materiálů*
- *oblékání panáčků, panenek - zapínání patentků, knoflíků, zipů, zavazování tkaniček*

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Příloha č. 1

Grafomotorická cvičení s rozvojem komunikačních dovedností

Metodický pokyn:

*Pracovní listy na procvičování grafomotoriky. Uvolňovací cviky před psaním.
Děti na okopírovaných pracovních listech procvičují jednotlivé grafomotorické
cviky (pastelkami, křídou, tužkou...),*

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Metodika při rozvoji grafomotoriky :

Používáme **Metodu dobrého startu**, kde jde o harmonické propojení motoriky a psychiky, a to především ve složce akustické, optické a motorické. Jde o psychomotorickou rehabilitaci, kdy se během básničky nebo písničky navozují potřebné pohyby ke psaní (u předškolních dětí mluvíme o kreslení).

Pro nácvik grafomotoriky můžeme také použít např. kreslení prstem do krupičky, mouky apod. pro rozvoj jemné motoriky by dítě mělo válet, mačkat, hnětat různé materiály. Dále je vhodný písek, hrubé kamínky, korálky, knoflíky – dáme je do sáčků a chceme po dětech, aby hmatem poznaly, co je uvnitř.

Při grafomotorických činnostech střídáme psací plochy i náčiní. Můžeme použít tabule -- svislé, šikmé, některé děti mají raději drsnější plochu, jiné děti mají rády hladkou fólii. Role balícího papíru umožňuje téměř neomezenou plochu, což má nejen dobrý vliv na nácvik grafomotoriky, ale i na rozvoj představ a fantazie. Střídáním velikosti a tvarů plochy se učí správnému přístupu k ploše a jejímu využití. Střídáme měkké a tvrdší grafické materiály. Doporučuje se postup od svislých ploch k vodorovným, neměli bychom zapomenout na šikmou plochu a přecházíme od velkého formátu k malému. Děti s postižením hybnosti (DMO) mohou mít s těmito přechody problémy.

Při kreslení sledujeme, zda pohyb vychází z kloubu ramenního, loketního, ze zápěstí nebo zda je zřejmá i participace prstů. Tomu pak přizpůsobíme pracovní plochu. Měli bychom po dítěti chtít, aby postupovalo od známého k neznámému, od lehčí formy k náročnější.

Velmi úzký vztah je mezi **psaním, kreslením a malováním**. Tvar, který dítě zvládlo při přípravě na psaní, využíváme v jednoduché kresbě, a nebo můžeme postupovat opačně, že žádaný tvar nacvičíme v jednoduché kresbě. Dítě podporujeme i ve spontánních grafomotorických činnostech.

Mají vliv na uvolňování ruky a získávání zkušeností. Děti, které mají problém v prostorové orientaci potřebují, aby čára na papíře měla nějaký příběh, jinak by se mohlo stát, že na předložené ploše bloudí. Pro rozvoj a automatizaci rytmických mechanických grafomotorických pohybů ruky je důležité vybarvování. Dítě tak zpracovává větší plochu. Ruka by měla pracovat mechanicky a důležitá je současně vizuální kontrola. Jiné části ruky jsou zapojeny při vodorovném pohybu jiné při svislém nebo šikmém (Svobodová 2001).

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Pohybovou koordinaci prstů pomáhá procvičovat i modelování. Modelováním je ovlivňován hmat, jemná motorika a vývoj svalů prstů, dlaně, zápěstí a zápěstí, dále pak koordinace ruky a oka a prostorové vnímání (Svobodová 2001).

Rytmizace činností -- má velký význam u dětí s DMO a to především rytmizace hybnosti a řeči. Rytmizací se zlepšuje plynulost a koordinace pohybů. Rytmus má funkci podpůrnou i relaxační.

Využití říkadla a řeči -- psaní v rytmu návodného říkadla je velmi důležitá metodika.

Můžeme

použít **grafické znázornění rytmu řeči** -- básničky, písničky v kresbě např. Holka modrooká: čárka, čárka, tečka, tečka, tečka, tečka.

Hra- dítě může kreslit nacvičené tvary v rytmu říkadla nebo může jednoduše ilustrovat příběh apod. tím vlastně dítě nevědomky procvičuje grafomotoriky, aniž by mělo pocit, že se "něco" učí.

Tabulka č.1 -" *Uvolňovací grafomotorické cviky*" (Svobodová 2001).

TECHNIKA GRAFOMOTORIKY

1. kresba prstem
2. kresba pastelem, křídou
3. kresba tužkou
4. malba štětcem, hygiena
5. správné držení grafického náčiní
6. udržení směru čáry
7. vybarvování
8. obkreslování. obtahování
9. dokreslování
10. napodobování
11. vlastní kresba a malba
12. zvládnutí přípravné techniky na psaní
13. spojování nacvičených tvarů

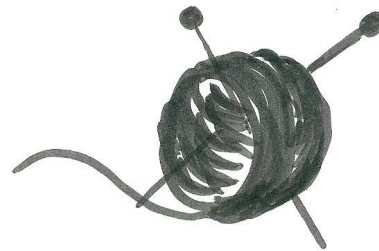
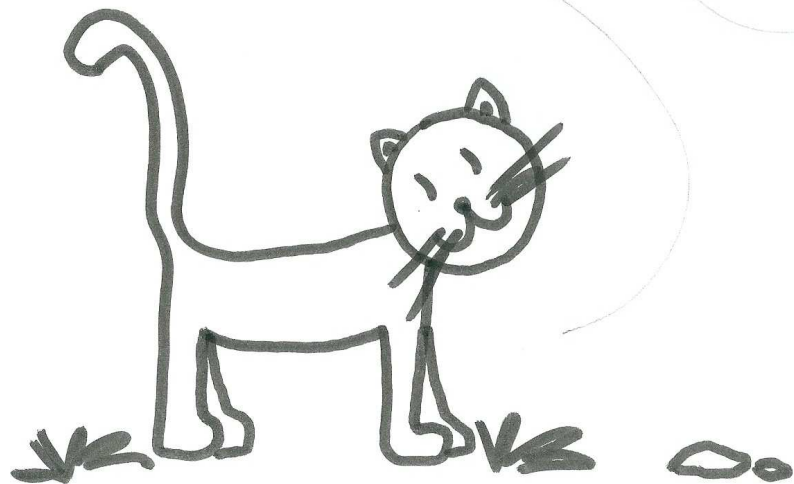
OSVOJENÉ TVARY

1. volné čmárání.
2. dotyky tužkou, obtisky štětce
- 3."klubíčko"
4. oblouky
5. směrové čáry
6. kružnice, ovály
7. spirály
8. spojené oblouky
9. kličky
10. zátrhy
11. ostré obraty
12. psaníčko

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Dlouhá klikatá čára

Naše Micka si jen
hrála
a klubíčko

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

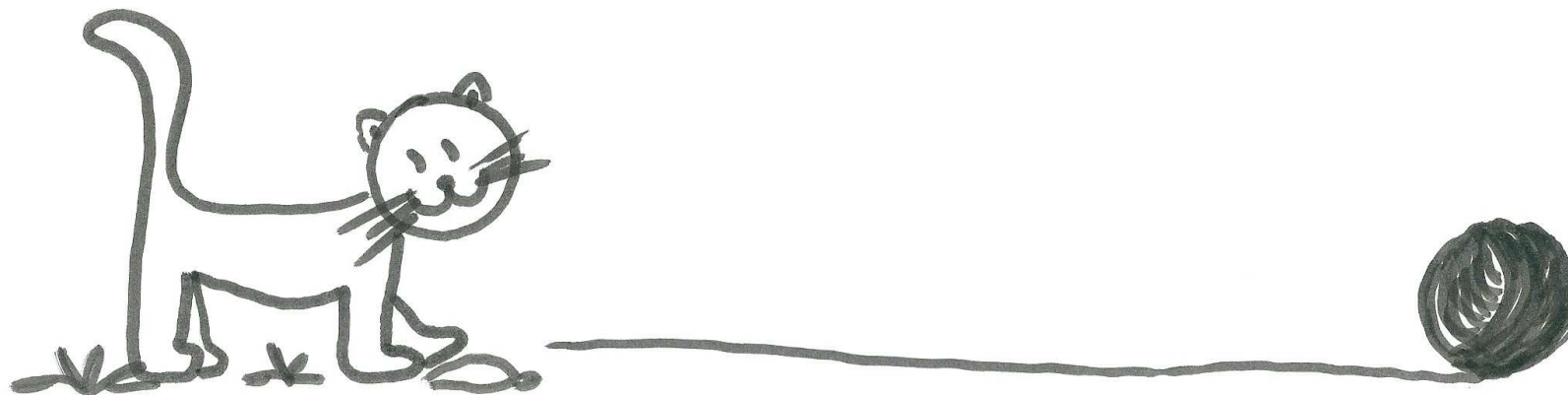
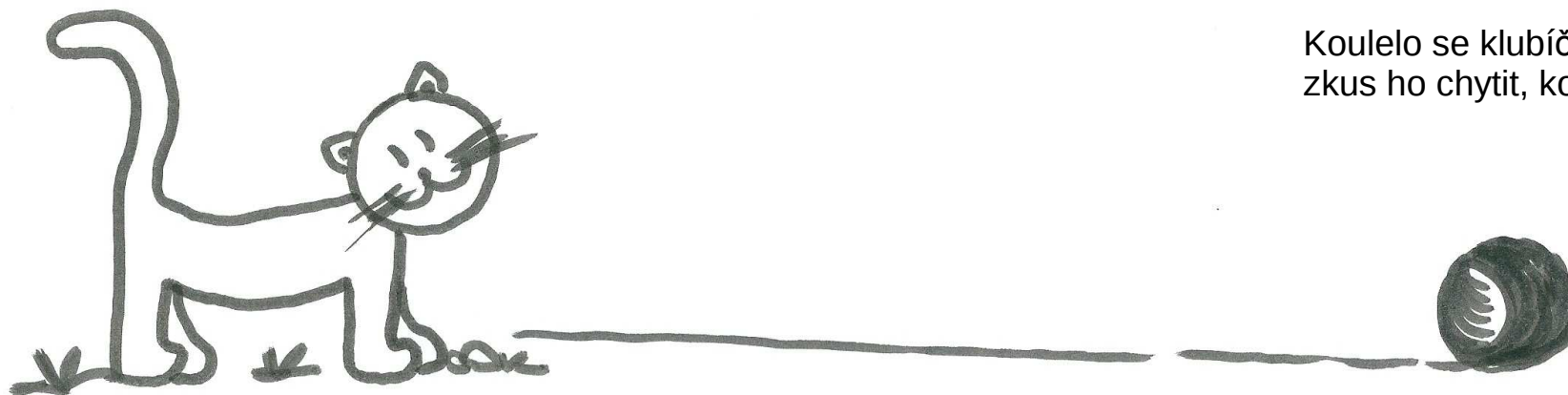
Klubíčka

Jak si hraje kočička?
Ráda motá klubíčka.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Rovná čára – vodorovná

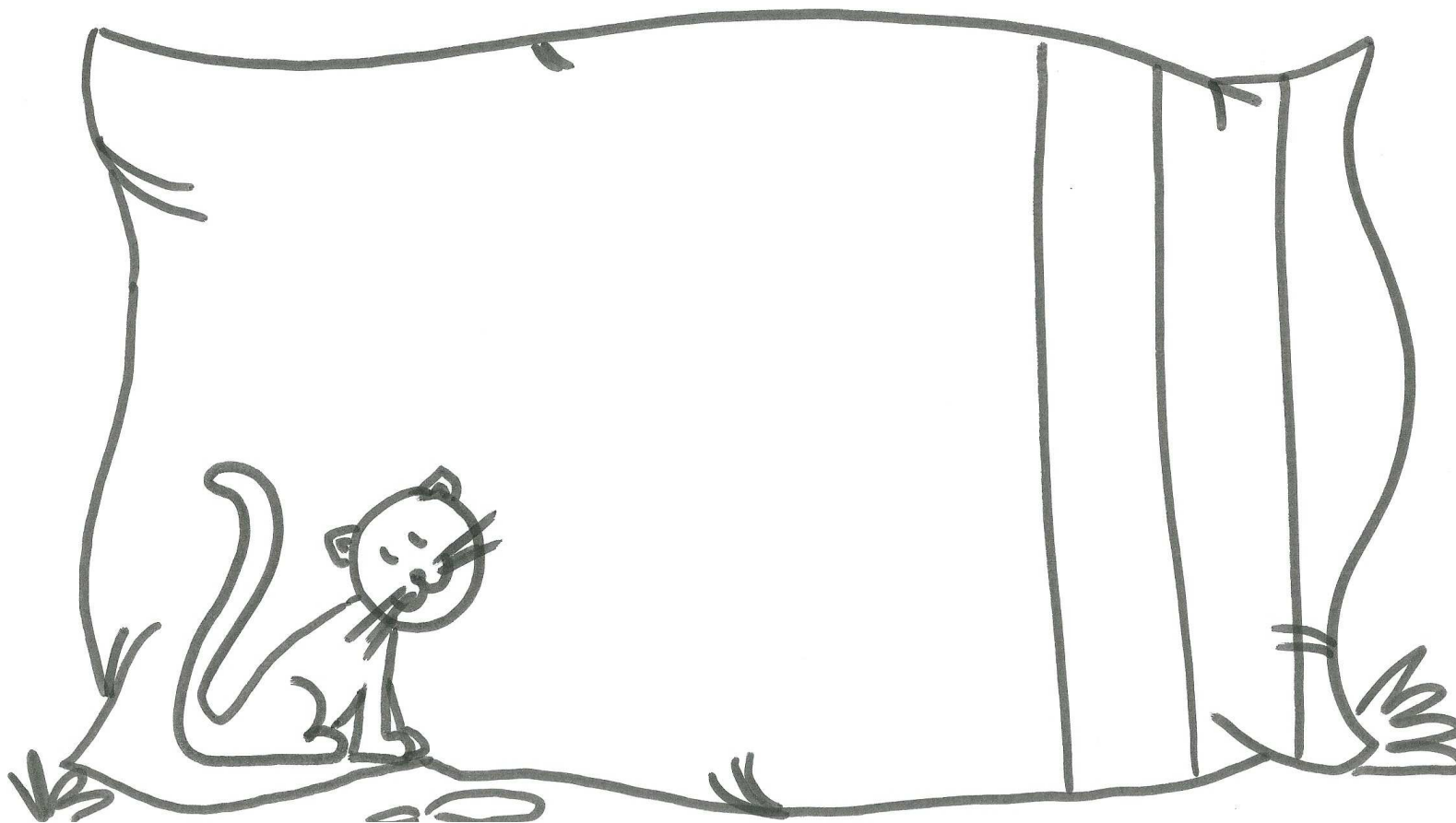
Koulelo se klubíčko,
zkus ho chytit, kočičko.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Rovná čára – svislá

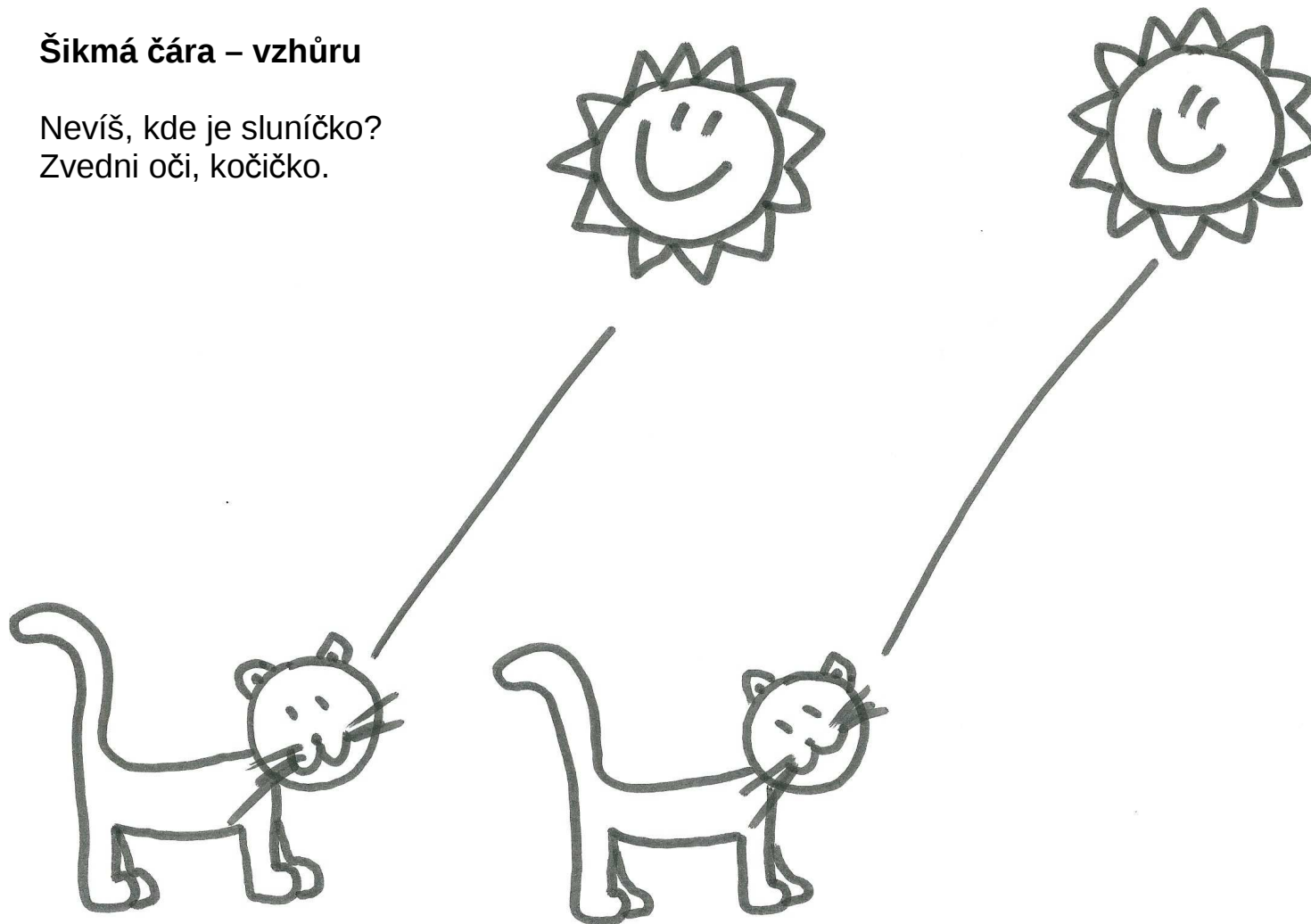
Peřina je jako hrad,
tam se bude Micce spát.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Šikmá čára – vzhůru

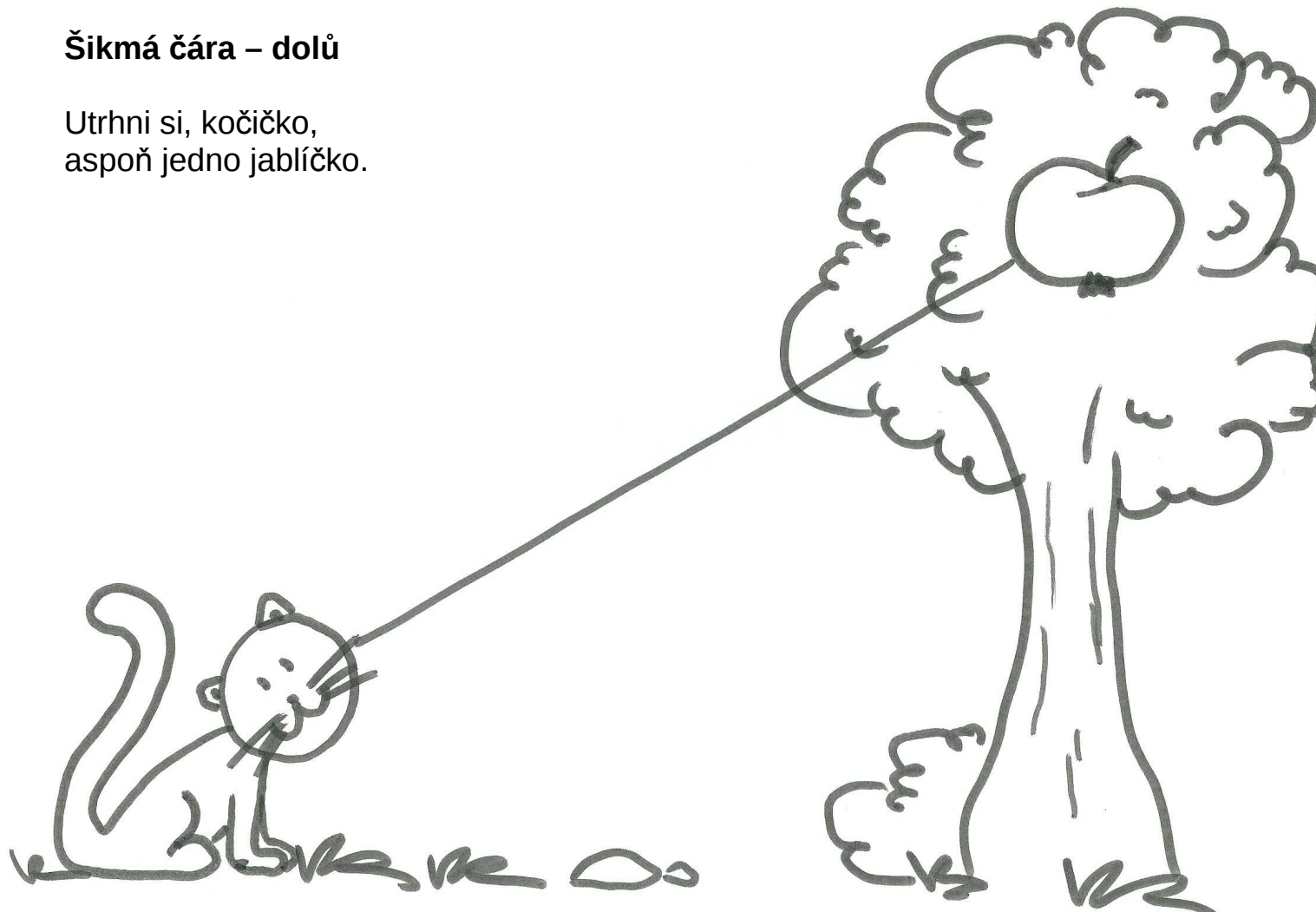
Nevíš, kde je sluníčko?
Zvedni oči, kočičko.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Šikmá čára – dolů

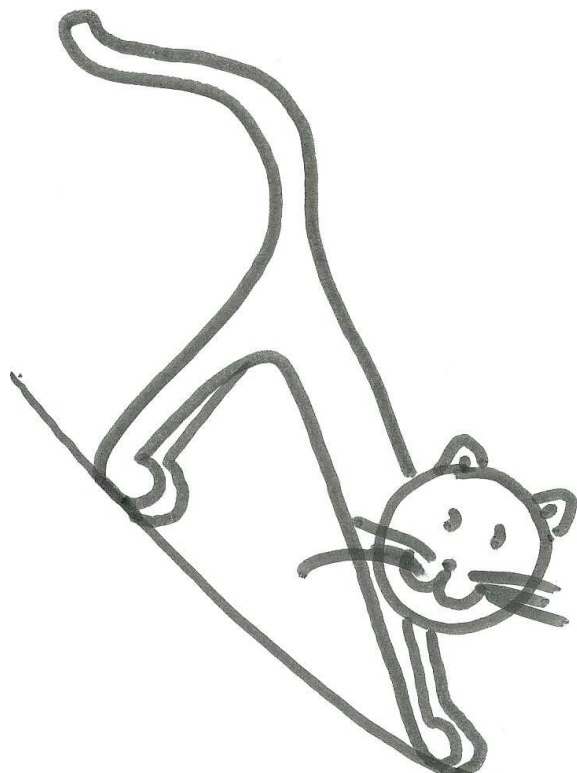
Utrhni si, kočičko,
aspoň jedno jablíčko.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Dolní oblouk

Micka vzala dětem hračku,
tak ji daly na klouzačku.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

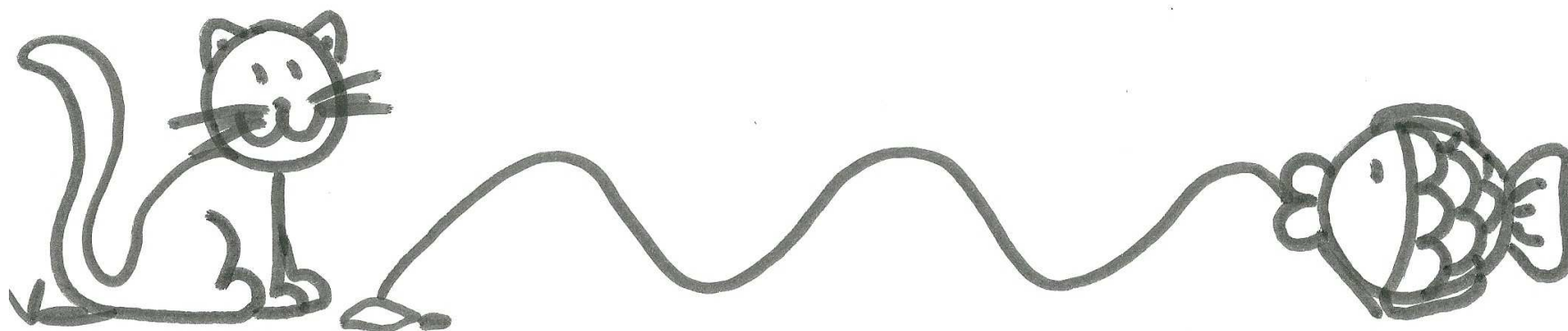
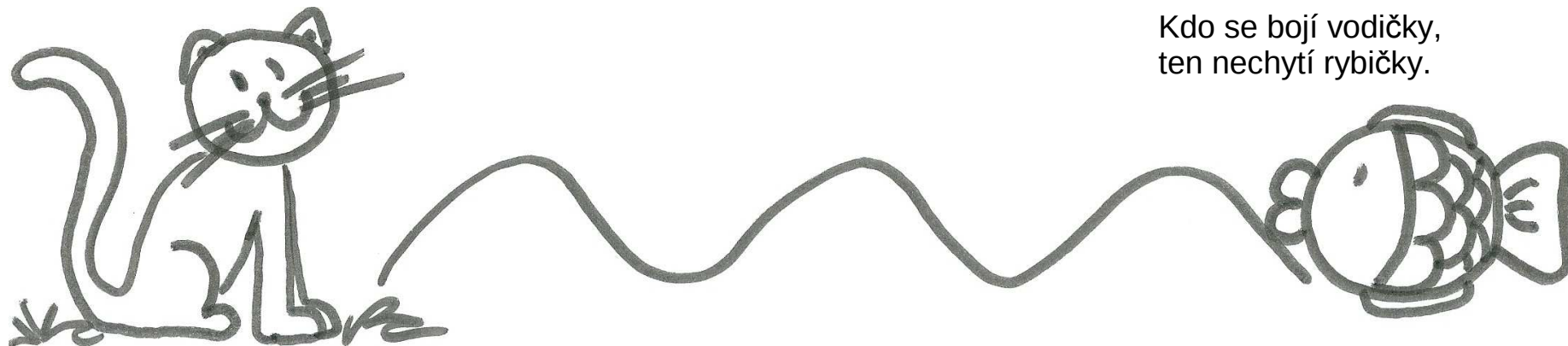
Horní oblouk

Jestli máš chuť na mlíčko,
přeskoč keřík, kočičko.

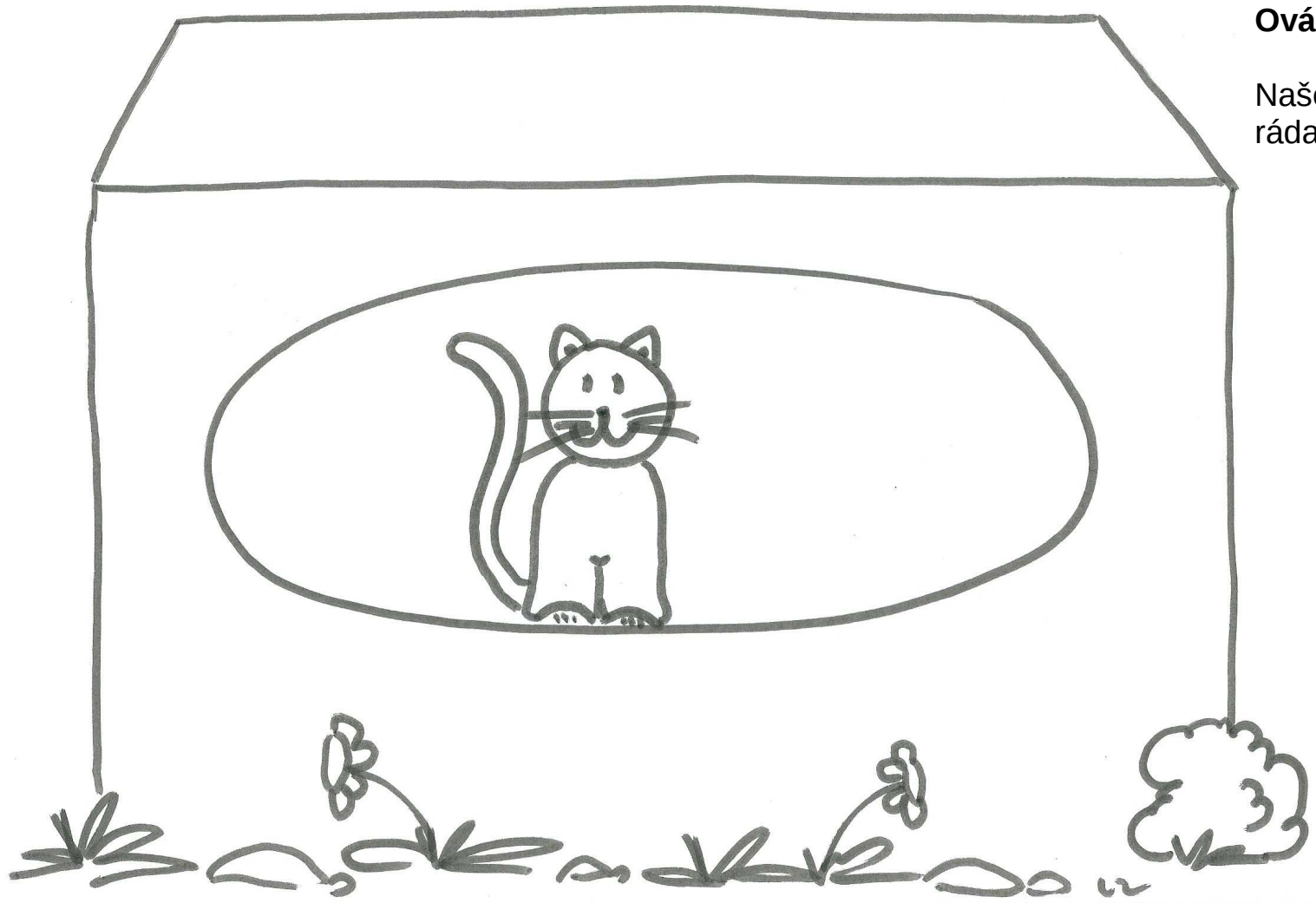

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Kdo se bojí vodičky,
ten nechytí rybičky.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

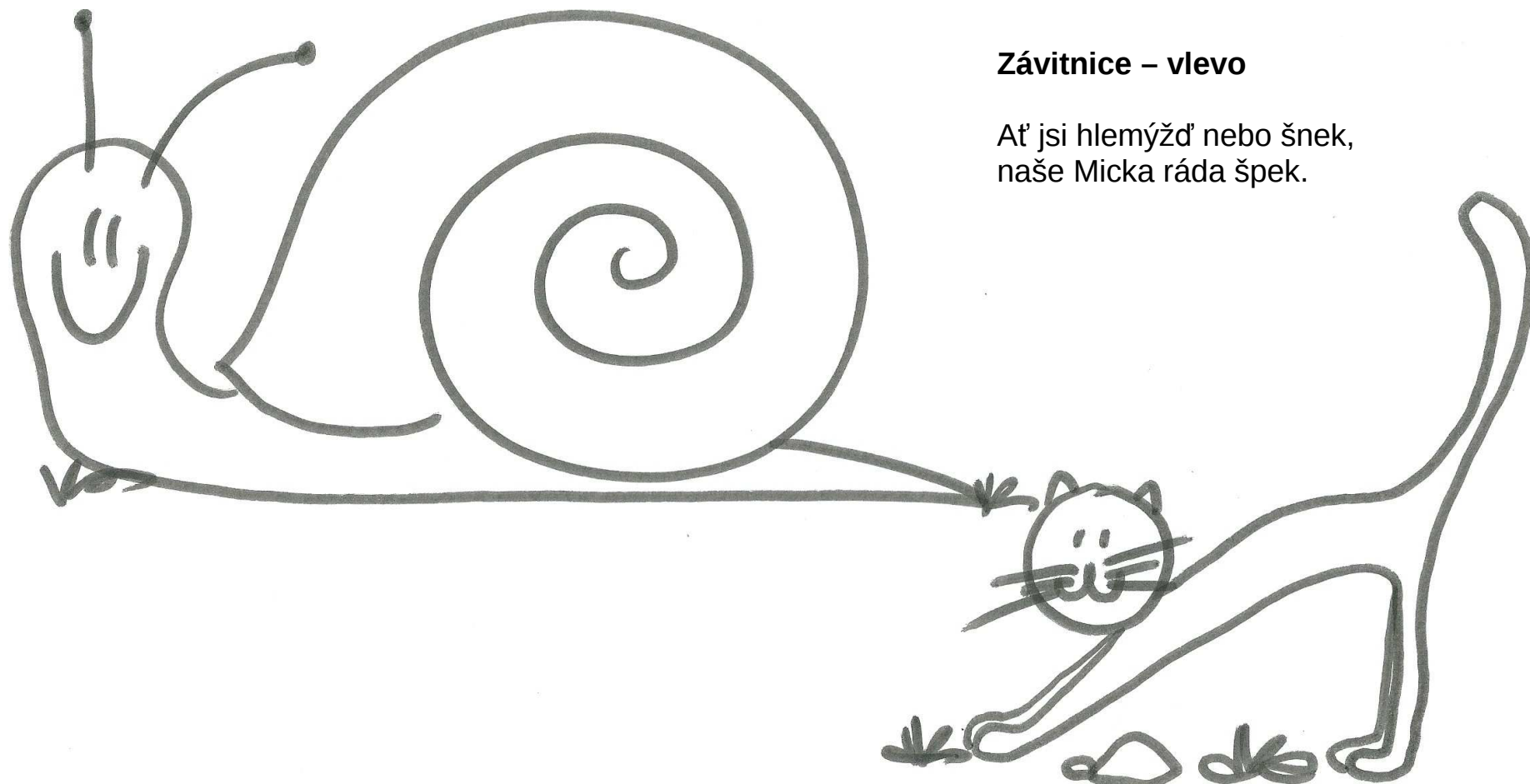
Ovál

Naše kočka Micinka,
ráda kouká z okýnka.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Závitnice – vlevo

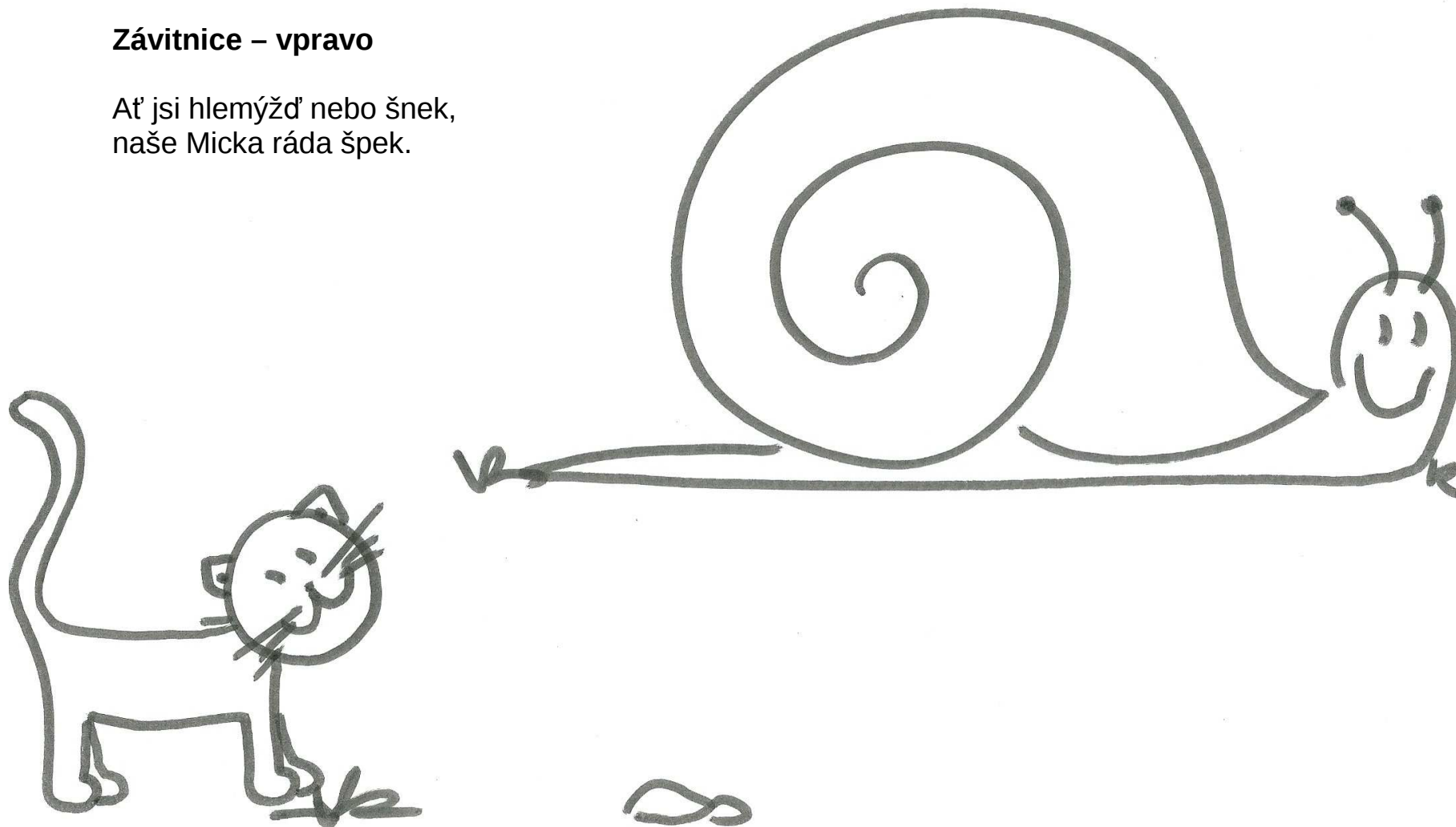
Ať jsi hlemýžď nebo šnek,
naše Micka ráda špek.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Závitnice – vpravo

Ať jsi hlemýžď nebo šnek,
naše Micka ráda špek.

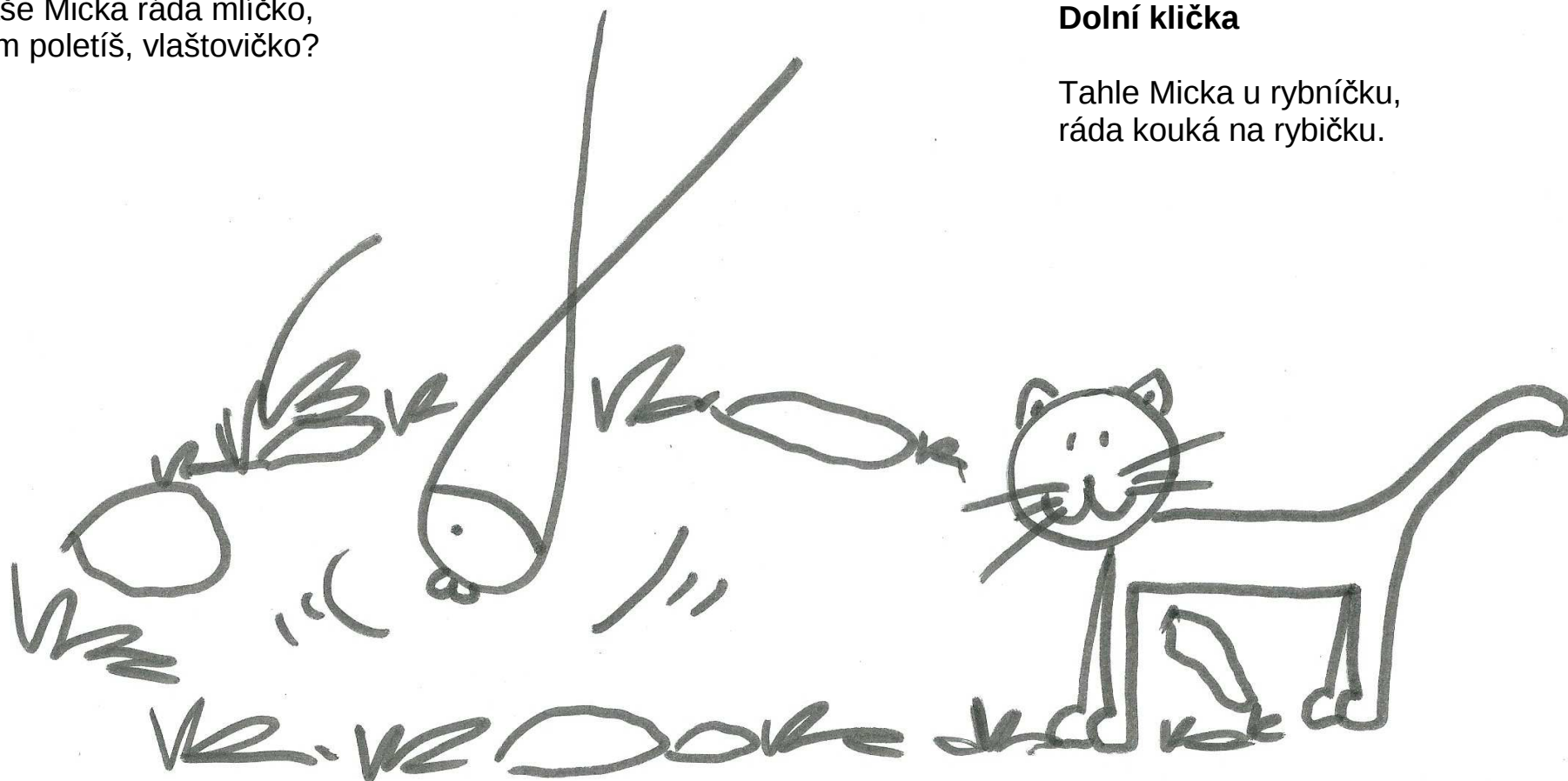
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Horní klička

Naše Micka ráda mlíčko,
kam poletíš, vlaštovičko?

Dolní klička

Tahle Micka u rybníčku,
ráda kouká na rybičku.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Činnosti rozvíjející jemnou motoriku

Rukodělné činnosti

- o Navlékání korálků, knoflíků, matiček, rozstříhaných slámek
- o Přišívání knoflíků
- o Modelování – z plastelíny, hlíny, těsta, moduritu (mačkání, uždibování, slepování, válení válečkem, koulení...)
- o Malování (prstovými barvami, vodovými či temperovými barvami, voskovkami apod.)
- o Obtiskování - vlastní výroba tiskátek, obtiskování nabarvených běžných předmětů, dětských razítek
- o Mačkání papíru - výroba koulí různých velikostí
- o Stříhání (např. i odstřihávání rohů čtverky papíru, až z ní nic nezůstane)
- o Vytrhávání z papíru - skládání mozaiek, vytržení proužku, určitého tvaru
- o Lepení - výroba silnice pro autíčka, lepení řetězu, koláží
- o Skládání z papíru – překládání papíru, skládání harmoniky, loďky, čepice apod
- o Skládání tvarů a figur z tyčinek, párátek, špejlí, slámek (s předlohou vytvořenou dospělým nebo dle vlastní fantazie dítěte)
- o Výroba vlastních hraček
- o Uzlování na šňůrkách (nejprve jeden uzel, poté několik uzlů, uzlíky v určité vzdálenosti, spojení provázků, řetěz z provázků apod.)

Úkony spojené se sebeobsluhou

- o Zapínání knoflíků, zipů, přezek, navlékání ponožek apod.
- o Oblékání panenek, plyšových hraček

Stavebnice, společenské hry

- o Práce se stavebnicemi, různorodost stavebnic (se vzrůstající koordinací pohybů postupně zmenšovat dílky stavebnice)
- o Skládání kostek (vlaky, mosty, vyšší věže, hrady...)

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- o Skládání mozaiek, zasouvání kolíčků do otvorů (rozvíjíme úchop špetkou)
- o Házení na cíl – míčky do krabice, knoflíky do misky, kroužky na tyč apod.
- o Provlékání šňůrek otvory nejrůznějších tvarů
- o Cvrnkání kuliček do důlku, branky, přes kopeček
- o Poznávání věcí hmatem
- o Hra Mikádo

Pomoc při každodenních činnostech v domácnosti

- o Hnětení tvarů z těsta, vykrajování, míchání, krájení zeleniny, přesypávání sypkých materiálů v kuchyni
- o Věšení prádla – věšení kapesníků, oblečků pro panenky
- o Zamykání, odemykání zámků
- o Listování v knize po jednotlivých listech
- o Motání klubíček vlny
- o Šroubování – uzávěry lahví, větší šrouby s matkou
- o Montování, práce s nářadím (lze využít dětského nářadí)

(Mgr. Barbora Kozelská

www.grafomotorika-ostrava.cz

Hraním ke psaní)